

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS
ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ
ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER EDUCATION OF EASTERN
AND CENTRAL EUROPE IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallyay Katalin*

„RIK-U” Kft.
Ungvár
2019

УДК (ЕТО): 061.3(477.87)

K– 93

A kiadvány a 2019. március 28–29-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszéke által rendezett *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlege és Pedagógia és Pszichológia Tanszéke
közreműködésével.

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallay Katalin*

Korrektúra: *Grica-Varcaba Ildikó, Lőrincz Marianna, Kordonec Olekszandr*

Tördelés: *Tótin Viktória, Dobos Sándor*

Borítóterv: *Dobos Sándor*

A borítón a Pedagógia és Pszichológia Tanszék tanító és óvodapedagógia szakos hallgatói láthatók. A felvételeket Csopák Éva és Espán Margaréta a tanszék rendezvényein készítette.

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos rendezvényt és a kiadvány megjelenését támogatta:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7692-33-0

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2019

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

ТОВ «РІК-У»
Ужгород
2019

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з
кафедрою педагогіки та психології Закарпатського угорського
інституту ім. Ференца Ракоці II

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець*

Верстка: *Вікторія Товтін, Олександр Добош*

Обкладинка: *Олександр Добош*

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Р. II*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк збірника здійснено за підтримки:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Станішевський Євген Вікторович

ISBN 978-617-7692-33-0

© Автори, 2019

© Редактори, 2019

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER
EDUCATION OF EASTERN AND CENTRAL EUROPE
IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS**

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriljuk,
Éva Hutterer and Katalin Pallay*

”RIK-U” LLC
Uzhhorod
2019

УДК (UDC): 061.3(477.87)
К– 93

The publication contains the materials of the international academic conference “Challenges of the 21st century in the field of secondary and higher education of Eastern and Central Europe in light of educational reforms” held on 28–29 March, 2019 in Berehove. The academic event was organized by the Department of Pedagogy and Psychology of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with
the Department of Pedagogy and Psychology

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriľjuk,
Éva Hutterer and Katalin Pallay*

Proof-reading: *Ildikó Grica-Varcaba, Marianna Lőrincz, Olekszandr Kordonec*

Makeup: *Viktória Tótin, Sándor Dobos*

Cover design: *Sándor Dobos*

The book cover features students of the Department of Pedagogy and Psychology. The photographs of extra-curricular activities were taken by Éva Csopák and Margaréta Espán.

Universal Decimal Classification (UDC): *The Apáczai Csere János Library of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

Authors are responsible for the content of research papers.

The international academic conference and the publication of studies sponsored by:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
88000 Uzhhorod, Gagarin Street, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7692-33-0

© Authors, 2019

© Editors, 2019

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

TARTALOM

Baracsi Ágnes: PÁLYAKEZDÉS A „FEKETE PEDAGÓGIA” ÁRNYÉKÁBAN.....	21
Berghauer-Olasz Emőke: A KINETIKUS ISKOLARAJZ MINT KÖZÖSSÉGEK REJTETT KAPCSOLATAINAK FELTÁ- RÓ MÓDSZERE.....	31
Bida Olena: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A PE- DAGÓGUSKÉPZÉS FOLYAMATÁBAN.....	41
Cséke Katalin: ROMA TANULÓK HELYZETÉNEK TANÁRI PERCEPCIÓI	47
Csoóri Zsófia: A PEDAGÓGUSKÉPZÉS FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOS SÁGAI KÁRPÁTALJÁN A XVIII. SZÁZAD VÉGE ÉS A XX. SZÁZAD ELSŐ FELE KÖZÖTT A LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN.....	57
Csopák Éva: AZ ALTRUIZMUS MEGJELENÉSE ÓVODÁS- KORÚ GYERMEKEK KÖRÉBEN	65
Dzsanda Galina: AZ UKRÁNNYELV-TANÍTÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI A NEMZETISÉGI KISEBBSÉGI ISKO- LÁK KÉTNYELVŰ KÖZEGÉBEN.....	77
Fónai Mihály: OSZTÁLYTERMI BEFOGADÁS ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY.....	85
Gonda Zsuzsa: DIGITÁLIS SZÖVEGFELDOLGOZÁS A MA- GYARTANÁRKÉPZÉSBEN	93
Greba Ildikó – Knobloch Beáta: AZ INKLUZÍV OKTATÁS FEJLŐDÉSE UKRAJNÁBAN.....	103
Hnatik Katalin: A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANU- LÁSÁNAK LEHETSÉGES BUKTATÓI NYELVTANU- LÓI SZEMMEL	111
Hollósi Hajnalka Zsuzsanna: SZEMÉLYRE SZABOTT DIF- FERENCIÁLÁS AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN A LEMORZSOLÓDÁS ELLEN	119
Hollósi M. Cecília: A FŐISKOLÁSOK MENTÁLHIGIÉNÉS MEGSEGÍTÉSE PSZICHOLÓGIAI ESZKÖZÖKKEL.....	127
Horváth Kinga: A FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁ- SOK A PÁLYAORIENTÁCIÓ MEGKÖZELÍTÉSÉBŐL.....	135

Horváth Kinga – Tóth Péter: PEDAGÓGUSHALLGATÓK NÉZETE AZ IDEÁLIS TANÁRI INTERAKCIÓS STÍLUSRÓL EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN	159
Huszi Ilona: A MEGFIGYELÉS MINT IRÁNYÍTOTT TEVÉKENYSÉG ALKALMAZÁSA AZ ANGOLTANÁRKÉPZÉSBEN	171
Juhász Valéria: A SIGHT WORD OLVASÁSTANÍTÓ MÓDSZER ALKALMAZHATÓSÁGA A MAGYAR OLVASÁSFEJLESZTÉSBEN	179
Kirdan Alexander: GAZDASÁGI SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉNEK RENDSZERE LENGYELORSZÁGI ÉS UKRAJNAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ALAPJÁN	189
Kiss Julianna: AZ UKRAJNAI MŰVÉSZETOKTATÁS AZ OKTATÁSI TÖRVÉNYEK TÜKRÉBEN KURRIKULÁRIS ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS SZÍNTEREKEN	193
Koncz Tímea: AZ ÓVODÁSOK ERKÖLCSI NEVELÉSE AZ IRODALOM ESZKÖZEIVEL.....	203
Kóré Dóra – Atroscsenko Tatjana: A LEENDŐ PEDAGÓGUS SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSE MULTIKULTURÁLIS FELSŐOKTATÁSI KÖRNYEZETBEN	213
Kucsaj Tatjana – Kucsaj Olekszandr: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA A SZAKMAI TEVÉKENYSÉGRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSBEN	219
Kuzminszkij Anatolij: AZ ÖNMENEDZSELÉS SZEREPE A SEGÍTŐ HIVATÁSBAN MINT A PSZICHOSZOMATIKUS KIÉGÉS MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZE.....	223
Lebovics Viktória: TARASZ SEVCSENKO <i>ÁLOM C.</i> MŰVÉRŐL EGY KICSIT MÁSKÉNT	233
Margitics Marianna: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA AZ OKTATÁSBAN	241
Márton Sára: TKO1114	247
Molnár Ferenc: A BEREGI FŐESPERESI KERÜLET GÖRÖGKATOLIKUS NÉPISKOLÁINAK OKTATÁSI HELYZETE AZ 1840-ES ÉVEKBEN.....	255

Mónus Ferenc: MERRE TOVÁBB CIVILIZÁCIÓ? – A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS HANGSÚLYAI A XXI. SZÁZAD KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSÁBAN	265
Nagy Edit: A MUNKÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ DISTRESSZ JELENTŐSÉGE ÉS KÖVETKEZMÉNYEI	275
Nagy György: AZ ISMERETEK HATÉKONY KÖZVETÍTÉSE KÖRNYEZETISMERET-ÓRÁN	285
Nagy Melinda – Strédl Terézia – Szarka László – Zahatňanská Mária – Poráčová Janka: TOLERANCIA ÉS TOLERANCIÁRA VALÓ NEVELÉS A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	295
Nárai Márta: FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZEREPE A FIATALOK TÁRSADALMI ÉRZÉKENYÍTÉSÉBEN	305
Orosz Ildikó: A FORMÁLIS ÉS NONFORMÁLIS TANULÁSI TEVÉKENYSÉG KIEGYENSÚLYOZOTT ÖSSZEANGOLÁSA A FELNŐTTKÉPZÉSBEN	315
Pallay Katalin: A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG AZ UKRÁN OKTATÁSPOLITIKA ÚTVESZTŐJÉBEN	321
Pallay Mária: NEMEK KÖZÖTTI BÉREGYENLŐTLENSÉG: A PÁLYAVÁLASZTÁS MINT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ	333
Pávlovics Judit: A KORAI IDEGENNYELV-OKTATÁS TARTALMÁNAK ALAKULÁSA A XX. SZÁZAD VÉGÉN ÉS A XXI. SZÁZAD ELEJÉN	343
Pillar Granville: ESETTANULMÁNY: EMPIRIKUS VIZSGÁLAT AZ INTEGRÁLT MULTISZENZOROS INPUT HATÁSAIRÓL A NYELVFEJLESZTÉSRE	353
Sejko Anasztázia: A PEDAGÓGIAI PROGNOZIS TECHNOLOGIÁJA A FELSŐFOKÚ EGÉSZSÉGÜGYI OKTATÁSBAN	367
Simon Gabriella: A KEZDŐ PEDAGÓGUSOK MENTORI TÁMOGATÁSÁNAK HUMANISZTIKUS MODELLJE	373
Szilágyi Iván – Marinec Nagyija: A DEMOKRATIKUS OKTATÁSMENEDZSMENT MODELLJEI A VILÁG VEZETŐ ORSZÁGAIBAN	401
Szilágyi László: A NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK MINT MÓDSZER ALKALMAZÁSA AZ IDEGENNYELVTANULÁSBAN ÉS -TANÍTÁSBAN	409

Szontágh Pál Iván: PEDAGÓGUSJELÖLTEK ÁLTAL VÁLTOTT ÉS KÖVETETT ETIKAI ÉRTÉKEK	419
Taskovics Okszana: ONLINE CSOPORTOK SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN	429
Tokai Dalma: TEHETSÉGEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE.....	437
Török Tamás: A PEDAGÓGIAI GYAKORLAT A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	447
Vizáver Árpád: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A HALLGATÓK SPORTBAN ELÉRT EREDMÉNYESSÉGÉNEK NÖVELÉSÉVEL	455
Zorocskina Tatjana: A SZAKEMBERKÉPZÉS RENDSZERE NAGY-BRITANNIÁBAN	461
A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA MESTERKÉPZÉSÉBEN RÉSZT VEVŐ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓINAK A PUBLIKÁCIÓI	465
Bábel Zsuzsanna: A MAGZAT ELVESZTÉSE MINT KRÍZISHELYZET.....	467
Fekete Evelin: AZ ÓVODÁS GYERMEK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE MESÉKKEL	475
Hete Klára Annabella: A SZOCIALIZÁCIÓ ÉS ALKALMAZKODÁS MÉRFÖLDKÖVEI AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK ÉLETÉBEN	485
Mészáros Renáta: KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS KAMASZOK KÖRÉBEN	493
Mitro Livia Etelka: TÁRSAS KAPCSOLATOK KISISKOLÁSKORBAN	503
Molnár-Hrábcsák Éva: JÁTSSZ VELEM! BÁBKÉSZÍTÉS, BÁBOZÁS 1. OSZTÁLYOS GYEREKEKKEL ÉS SZÜLEIKKEL	515
Nagy Nikoletta: A TANÓRAI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS AZ ALKALMAZOTT MUNKAFORMA ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATBAN	525

ЗМІСТ

Борочі Агнеш: ШЛЯХ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В ТІНІ «ЧОРНОЇ ПЕДАГОГІКИ».....	21
Бергхауер-Олас Емьовке: МОЖЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МЕТОДОМ КІНЕТИЧНОГО ШКІЛЬНОГО МАЛЮНКУ	31
Біда Олена: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
Чейке Катерина: СТАНОВИЩЕ РОМСЬКИХ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРЦЕПЦІЇ.....	47
Човрій Софія: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ НА ЗАКАРПАТТІ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ОСНОВІ АРХІВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	57
Чопак Єва: ФОРМИ ПРОЯВУ АЛЬТРУЇЗМУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	65
Джанда Галина: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ	77
Фонаї Мігаль: ВКЛЮЧЕННЯ ДО СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ.....	85
Гонда Жужа: ОБРОБКА ЦИФРОВОГО ТЕКСТУ У ПІДГОТОВЦІ УГОРСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ.....	93
Греба Ілдіко – Кноблех Беата: РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	103
Гнатик Катерина: МОЖЛИВІ НЕДОЛІКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИВЧЕННЯМ УГОРСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ОЧИМА ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	111
Голлоші Гойнолка Жужанна: ОСОБИСТІСНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ, СПРЯМОВАНА ПРОТИ «ВІДСІВУ» В ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	119
Голлоші М. Цецилія: МЕНТАЛЬНА ГІГІЄНА СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	127
Горват Кінга: ВИКЛИКИ ПЕРЕД АБІТУРІЄНТАМИ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	135

Горват Кінга – Товт Петер: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ НА ІДЕАЛЬНІ ІНТЕРАКЦІЙНІ МОДЕЛІ ВИКЛАДАЧІВ	159
Густі Ілона: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК КЕРОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ	171
Югас Валерія: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ SIGHT WORD У РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	179
Кірдан Олександр: ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	189
Кіш Юліанна: ШКІЛЬНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ У ДЗЕРКАЛІ ЗАКОНІВ ПРО ОСВІТУ.....	193
Конц Тімея: МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ	203
Коврей Дора – Агрощенко Тетяна: ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	213
Кучай Тетяна – Кучай Олександр: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	219
Кузьмінський Анатолій: РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ЯК ЗАСІБ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНОМУ ВИГОРАННЮ.....	223
Лебович Вікторія: ПРО ПОЕМУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «СОН» ІНАКШЕ.....	233
Маргітич Маріанна: ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ	241
Мартон Шара: ТКО1114.....	247
Молнар Федір: ОСВІТНЄ СТАНОВИЩЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ БЕРЕЗЬКОГО АРХІДІЯКОНСЬКОГО ОКРУГУ У 1840-Х РОКАХ	255

Монуш Ференц: ЦИВІЛІЗАЦІЯ – ЯК ДАЛІ? ПОСЛІДОВ- НІСТЬ У ВИХОВАННІ СТАЛОСТІ В СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ОСВІТІ У ХХІ СТОЛІТТІ.....	265
Надь Едіт: ЗНАЧЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДИСТРЕСУ У РОБОТІ .	275
Надь Дьєрдь: ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗНАЇНЬ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	285
Надь Мелінда – Штрелл Терезія – Сорко Ласло – Захатнянсь- ка Марія – Порачова Янка: ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ВИ- ХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПІД- ГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ	295
Нарої Марта: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ МОЛОДІ.....	305
Орос Ільдико: ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ ФОРМАЛЬ- НИХ І НЕФОРМАЛЬНИХ ПЕРІОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ.....	315
Поллої Каталін: ЗАКАРПАТСЬКІ УГОРЦІ В ЛАБІРИНТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	321
Полої Марія: ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ОПЛАТІ ПРАЦІ: ВИБІР КАР'ЄРИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ	333
Павлович Юдіта: ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ РАННЬОЇ ІН- ШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	343
Піллар Гренвілл: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВВІД- НОГО ІНТЕГРАТИВНОГО МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МОВИ	353
Шейко Анастасія: ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНО- ЗУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	367
Шімон Габрієлла: ГУМАНІСТИЧНА МОДЕЛЬ МЕНТОР- СЬКОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКІВЦІВ	373
Силадій Іван – Маринець Надія: ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕ- МОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В ПРО- ВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	401
Сіладі Василь: ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЙ ОВОЛО- ДІННЯ ІНШОМОВНОЮ ЛЕКСИКОЮ ЯК МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	409

Сонтаг Пал Іван: ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ КАНДИДАТІВ У ВЧИТЕЛІ	419
Ташкович Оксана: РОЛЬ ОН-ЛАЙН ГРУП У ВИКЛАДАННІ МОВИ	429
Токаї Далма: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	437
Терек Томаш: ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА НА ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ.....	447
Візавер Арпад: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	455
Зорочкіна Тетяна: СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	461
ПУБЛІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ П.....	
Бабел Жужанна: ВТРАТА ВАГІТНОСТІ ЯК ЖИТТЄВА КРИЗОВА СИТУАЦІЯ	467
Фекете Евелін: КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОШКІЛЬНИКА	475
Гете Клара Аннабелла: ПЕРІОДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ У ЖИТТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	485
Мейсарош Рената: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКІВ	493
Митро Лівія-Етелка: СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	503
Молнар Грабчак Єва: ГРАЙСЯ ЗІ МНОЮ! ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ЛЯЛЬОК З ДІТЬМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ У ПЕРШОМУ КЛАСІ	515
Надь Ніколетта: ВИВЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ КОМУНІКАЦІЄЮ ТА ІНШИМИ ФОРМАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС УРОКУ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	525

CONTENT

Baracsi, Ágnes: GRADUATES IN THE SHADOW OF „BLACK PEDAGOGY”	21
Berghauer-Olasz, Emőke: KINETIC SCHOOL DRAWING AS A METHOD OF REVEALING HIDDEN SOCIAL RELATIONSHIPS.....	31
Bida, Olena: TRAINING FUTURE PROFESSIONALS FOR HEALTH SAVING ACTIVITIES	41
Cséke, Katalin: THE TEACHERS’ PERCEPTIONS OF THE SITUATION OF ROMA STUDENTS.....	47
Csoóri, Zsófia: PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRANSCARPATHIA IN LATE 18 TH – THE FIRST HALF OF 20 TH CENTURY IN THE CONTEXT OF ARCHIVE SOURCES	57
Csopák, Éva: ALTRUISM DISPLAY AMONG PRESCHOOL CHILDREN.....	65
Dzsanda, Galina: CURRENT PROBLEMS OF UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING IN ETHNIC MINORITY SCHOOLS IN THE CONTEXT OF BILINGUALISM	77
Fónai, Mihály: INCLUSION IN THE CLASSROOM AND SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS	85
Gonda, Zsuzsa: DIGITAL ADAPTATION OF TEXTS IN HUNGARIAN TEACHER TRAINING.....	93
Greba, Ildikó – Knobloch, Beáta: DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE.....	103
Hnatik, Katalin: THE POTENTIAL PITFALLS OF HUNGARIAN AS A FOREIGN LANGUAGE LEARNING	111
Hollósi, Hajnalka Zsuzsanna: PERSONALIZED DIFFERENTIATION IN PRIMARY EDUCATION AGAINST DROP-OUT.....	119
Hollósi M., Cecília: THE ROLE OF MENTALHIGENICS IN THE LIFE OF COLLEGE STUDENTS (OR WHAT CAN A PSYCHOLOGYST DO WHEN NOT TEACHING?).....	127
Horváth, Kinga: THE CHALLENGES FACING HIGHER EDUCATION IN PROFESSIONAL ORIENTATION	135

Horváth, Kinga – Tóth, Péter: FUTURE TEACHERS' VIEWS ON THE INTERACTION STYLE OF AN IDEAL PEDAGOGUE IN THE LIGHT OF AN EMPIRICAL RESEARCH.....	159
Husztí, Ilona: THE APPLICATION OF OBSERVATION AS A FOCUSED ACTIVITY IN ENGLISH TEACHER TRAINING.....	171
Juhász, Valéria: APPLICATION OF THE “SIGHT WORD” READING TEACHING METHOD IN THE READING DEVELOPMENT OF HUNGARIAN PUPILS.....	179
Kirdan, Alexander: PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC SECTOR IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS	189
Kiss, Julianna: ASPECTS OF CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ART EDUCATION IN UKRAINE IN LIGHT OF EDUCATIONAL LAW	193
Koncz, Tímea: CONVENTIONAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS WITH THE HELP OF LITERATURE	203
Kóré, Dóra – Atroschenko, Tetiana: FORMING THE PERSONALITY OF THE FUTURE PEDAGOGUE IN THE MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION.....	213
Kuchai, Tetiana – Kuchai, Oleksandr: PREPARING SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL WORK BY MEANS OF COMPUTER AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....	219
Kuzminskyi, Anatolij: THE ROLE OF SELF-MANAGEMENT OF SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC PROFESSION AS A MEANS OF RESISTANCE TO PSYCHOSOMATIC BURNOUT.....	223
Lebovics, Viktória: ON TARAS SHEVCHENKO'S «COH (DREAM)» IN A DIFFERENT WAY	233
Margitics, Marianna: THE APPLICATION OF ICT IN EDUCATION	241
Márton, Sára: TKO1114	247
Molnár, Ferenc: THE GREEK CATHOLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF MUNKÁCS (MUKACHEVO) EPARCHY IN THE MID-19 TH CENTURY	255

Mónus, Ferenc: WHICH DIRECTION TO FOLLOW, HUMAN CIVILIZATION? – SUSTAINABILITY EDUCATION EMPHASES IN THE PUBLIC AND HIGHER EDUCATION AT THE EARLY 21 TH CENTURY	265
Nagy, Edit: THE SIGNIFICANCE AND CONSEQUENCES OF WORK-RELATED DISTRESS	275
Nagy, György: EFFECTIVE COMMUNICATION OF KNOWLEDGE IN ENVIRONMENTAL EDUCATION.....	285
Nagy, Melinda – Strédl, Terézia – Szarka, László – Zahatňanská, Mária – Poráčová, Janka: TOLERANCE AND TOLERANCE EDUCATION AT FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY.....	295
Nárai, Márta: THE ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SOCIAL SENSITIZATION OF YOUNGSTERS.....	305
Orosz, Ildikó: HARMONIZING LEARNING ACTIVITY OF ADULT POPULATION	315
Pallay, Katalin: TRANSCARPATHIAN HUNGARIANS IN THE MAZE OF UKRAINIAN EDUCATION POLICY	321
Pallay, Mária: REVISITING THE GENDER WAGE GAP: GENDER AND CAREER CHOICE	333
Pávlovics, Judit: EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION CONTENT FORMATION IN UKRAINE AT THE END OF THE 20 TH AND AT THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY	343
Pillar, Granville: AN EMPIRICAL INVESTIGATION INTO THE EFFECTS OF INTEGRAL MULTI-SENSORY INPUT ON LANGUAGE DEVELOPMENT: A CASE STUDY.....	353
Sheyko, Anastasiya: TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL PROGNOSIS IN THE ESTABLISHMENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION	367
Simon, Gabriella: THE HUMANISTIC MODEL OF MENTORING OF NOVICE TEACHERS	373
Szilágyi, Iván – Marinec, Nadia: MAIN MODELS OF DEMOCRATIC EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD	401
Szilágyi, László: LANGUAGE LEARNING STRATEGIES IN INDEPENDENT LANGUAGE LEARNING.....	409

Szontagh, Pál Iván: THE ETHICAL ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES	419
Taskovics, Okszána: THE ROLE OF ONLINE GROUPS IN LANGUAGE TEACHING	429
Tokai, Dalma: INDIVIDUAL DEVELOPMENT OF GIFTED YOUTH.....	437
Török, Tamás: PEDAGOGICAL PRACTICE AT THE FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY	447
Vizáver, Árpád: HEALTHY LIFE STYLE EDUCATION: DEVELOPING STUDENTS' ATHLETIC SKILLS.....	455
Zorochkina, Tetiana: THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION IN GREAT BRITAIN	461
RESEARCH PAPERS OF STUDENTS STUDYING FOR MASTER'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION OF FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION.....	465
Bábel, Zsuzsanna: PREGNANCY STOP AS A LIFE CRISIS	467
Fekete, Evelin: PRESCHOOLER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT BY MEANS OF TALES	475
Hete, Klára Annabella: MILESTONES OF SOCIALISATION AND ADAPTATION IN THE LIFE OF PRESCHOOL CHILDREN	485
Mészáros, Renáta: COMMUNITY BUILDING AMONG TEENAGERS.....	493
Mitro, Livia Etelka: SOCIAL RELATIONSHIPS AT EARLY SCHOOL AGE	503
Molnár-Hrábcsák, Éva: PLAY WITH ME! – MAKING PUPPETS, PUPPETING FOR FIRST FORM KIDS AND THEIR PARENTS.....	515
Nagy, Nikolett: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM COMMUNICATION AND CLASSROOM WORK ORGANISATION IN PRIMARY EDUCATION.....	525

NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK MINT MÓDSZER ALKALMAZÁSA AZ IDEGENNYELV-TANULÁSBAN ÉS -TANÍTÁSBAN

Szilágyi László

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász, Ukrajna

Abstract

Nowadays, the pursuit of a higher level of knowledge of secondary school students and foreign languages has become vital. We have no proof of this, as the fact that graduate students have to undergo a foreign language examination, and not to mention the advanced level of maturity introduced in Ukraine this year. A number of studies have been published by researchers in the field of language pedagogy and collaborative research on how to make language learning more effective. This is also the goal of the learning strategies method, which, in the last few decades, has become one of the basic language learning approaches in this field of science.

Key words: *strategies, research, effective, method, procedure.*

Absztrakt

A tanulmány célja, hogy hangsúlyozza a nyelvtanulási stratégiák fontosságát az idegennyelv-tanulásban és -oktatásban. Összefoglalja a nyelvi tanulási stratégiák háttérét, meghatározza a nyelvtanulási stratégia fogalmát, és felvázolja a kutatók által javasolt nyelvtanulási stratégiák taxonómiáját. Figyelembe veszi a tanár szerepét a stratégia képzésében, és kérdéseket vet fel a nyelvtanulási stratégiák további kutatására.

Kulcsszavak: *nyelvtanulási stratégiák, stratégiaképzés, hatékony nyelvtanulás.*

Bevezetés

Az elmúlt húsz évben a nyelvtanulás és a tanítás területén kiemelkedő elmozdulás következett be, nagyobb hangsúlyt fektetve a tanulókra és a tanulásra, mint a tanárookra és a tanításra. Ezzel az új érdeklődéssel párhuzamosan az idegennyelv-tanulás területével foglalkozó kutatások elsődleges célja az volt, hogy a tanulók hogyan dolgoznak fel új információkat és milyen típusú stratégiákat használnak az információk megértéséhez, tanulásához vagy az emlékezéshez. Ez a tanulmány a nyelvtanulási stratégiák háttérét mutatja be, a kutatások eredményeiként létrejött nyelvi tanulási stratégiák különböző definícióit és taxonómiáit ismertetve. Hangsúlyozza továbbá a nyelvtanulási stratégiák fontosságát az idegennyelv-tanulásban és a tanár szerepét a stratégia képzésében. Az utolsó részben a tanulmány a nyelvtanulási stratégiák további kutatására vonatkozó kérdéseket fogalmaz meg.

A nyelvtanulási stratégiák háttere

A nyelvtanulási stratégiák kutatása az 1960-as években kezdődött. Különösen a kognitív pszichológia fejleményei befolyásolták az ezzel kapcsolatos kutatások nagy részét (Williams és Burden 1997, 149). A kutatások többségében az elsődleges szempont az volt, hogy „azonosítsuk, hogy a jó nyelvtanulók miről számolnak be, hogyan tanulnak egy második, vagy ide-

gen nyelvet” (Rubin–Wenden 1987, 19). 1966-ban Aaron Carton közzétette tanulmányát, melynek címe: Az idegen nyelvtanulás következtetési módja, amely az első kísérlet a tanulási stratégiákkal kapcsolatban. Carton után 1971-ben Rubin elkezdte a sikeres tanulók stratégiáira összpontosító kutatását, és kijelentette, hogy ezek a stratégiák a kevésbé sikeres tanulók rendelkezésére állhatnak. Rubin (1975) a nyelvtanuláshoz közvetlenül vagy közvetve hozzájáruló folyamatokat osztályozta. Wong-Fillmore (1976), Tarone (1977), Naiman és munkatársai (1978), Bialystok (1979), Cohen és Aphek (1981), Wenden (1982), Chamot és O'Malley (1987), Politzer és McGroarty (1985), Conti és Kolsody (1997) a nyelvtanulók idegennyelv-tanulás során alkalmazott stratégiáit vizsgálták.

A nyelvtanulási stratégiák meghatározása

A nyelvtanulási stratégia fogalmát több kutató is meghatározta. Wenden és Rubin a tanulási stratégiákat úgy határozzák meg, mint „... minden olyan műveletet, lépést, tervet, rutint, amelyet a tanuló használ, hogy megkönnyítse az információ megszerzését, tárolását, visszakeresését és használatát” (Wenden és Rubin 1987, 19.) Richards és Platt szerint a tanulási stratégiák „a tanulók által a tanulás során használt szándékos viselkedési formák és gondolatok, hogy általuk jobban megértsék és könnyebben visszaemlékezzenek az információkra” (Richards és Platt 1992, 209). Faerch Claus és Casper hangsúlyozzák, hogy a tanulási stratégia „a nyelvi és szociolingvisztikai kompetenciák fejlesztésének kísérleti nyelve” (Faerch Claus és Casper 1983, 67).

Stern szerint „a tanulási stratégia fogalma attól függ, hogy a tanulók mennyire tudatosan vesznek részt bizonyos célok elérésében, a tanulási stratégiák széles körben elképzelhető szándékos irányzatoknak és tanulási technikáknak tekinthetők-e?” (Stern 1992, 261.)

A nyelvtanulási stratégiákat a tanulók az új információk feldolgozása során használják és az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtását a kutatók már azonosították és leírták. A következő részben röviden összefoglaljuk a kutatók által kategorizált nyelvtanulási stratégiákat.

A nyelvtanulási stratégiák taxonómiája

A nyelvtanulási stratégiákat több tudós osztályozta már (Wenden–Rubin 1987, O'Malley et al. 1985, Oxford 1990, Stern 1992, Ellis 1994 stb.). A nyelvtanulási stratégiák osztályozására irányuló ilyen kísérletek többsége azonban a nyelvtanulási stratégiák többé-kevésbé azonos kategorizációit tükrözi, radikális változások nélkül. Az alábbiakban Rubin (1987), Oxford

(1990), O'Malley (1985) és Stern (1992) nyelvtanulási stratégiák taxonómiáját mutatjuk be:

Rubin osztályozása (1987)

Rubin, aki a stratégiák területén nagy munkát végzett, megkülönbözteti a közvetlenül a tanuláshoz hozzájáruló stratégiákat és a közvetetten a tanuláshoz hozzájáruló stratégiákat. Rubin szerint a tanulók háromféle stratégiát alkalmaznak, amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulnak a nyelvtanuláshoz. Ezek:

- Tanulási stratégiák
- Kommunikációs stratégiák
- Szociális stratégiák

Tanulási stratégiák. Két fő típusból állnak, amelyek a tanuló által épített nyelvi rendszer fejlődéséhez közvetlenül hozzájáruló stratégiák: kognitív tanulási stratégiák, metakognitív tanulási stratégiák.

A kognitív tanulási stratégiák a tanulási vagy problémamegoldó lépésekre vagy műveletekre vonatkoznak, amelyek a tananyagok közvetlen elemzését, átalakítását vagy szintézisét igénylik. Rubin 6 fő kognitív tanulási stratégiát azonosított, amelyek közvetlenül hozzájárulnak a nyelvtanuláshoz: tisztázás/ellenőrzés, találgatás/induktív következtetések, deduktív érvelés, gyakorlat, memorizálás, monitoring/folyamatos ellenőrzés, megfigyelés.

A metakognitív tanulási stratégiákat a nyelvtanulás felügyeletére, szabályozására vagy önirányítására használják. Ezek olyan különböző folyamatokat foglalnak magukban, mint a tervezés, a prioritások meghatározása, a célok meghatározása és az önigazgatás.

Kommunikációs stratégiák. Ezek kevésbé közvetlenül kapcsolódnak a nyelvtanuláshoz, mivel a beszélgetésen való részvételre és a jelentés értelmezésére összpontosítanak, illetve annak tisztázására, hogy a beszélőnek mi volt a szándéka. A kommunikációs stratégiákat a beszélők akkor alkalmazzák, amikor némi nehézséggel szembesülnek, például ha kifogyanak a kommunikációs eszközeikből, vagy amikor a társalgó félreértésével szembesülnek.

Szociális stratégiák. A társadalmi stratégiák azok a tevékenységek, amelyekben a tanulók részt vesznek, s lehetőségük adódik arra, hogy megismerjék és gyakorolhassák ismereteiket. Bár ezek a stratégiák a célnyelvet érintik, közvetett módon hozzájárulnak a tanuláshoz, s nem vezetnek közvetlenül a nyelv megszerzéséhez, tárolásához, visszakereséséhez és használatához (Rubin–Wenden 1987, 23–27).

Oxford (1990) nyelvtanulási stratégiák osztályozása

Oxford (1990) úgy véli, hogy a nyelvtanulási stratégiák célja a kommunikatív kompetenciák fejlesztésére irányul. Oxford két fő, közvetlen és közvetett osztályba sorolja a nyelvtanulási stratégiákat, amelyek további 6 csoportra oszlanak. Rendszerében a metakognitív stratégiák segítik a tanulókat, hogy szabályozzák tanulásukat. Az affektív stratégiák a tanuló érzelmi követelményeivel, például a bizalommal foglalkoznak, míg a szociális stratégiák a célnyelven való fokozott interakcióhoz vezetnek. A kognitív stratégiák azok a mentális stratégiák, amelyeket a tanulók a tanulás megértéséhez használnak, az információ tárolására használt memóriastratégiák és a kompenzációs stratégiák segítik a tanulókat a tudáshiányok leküzdésében a kommunikáció folytatása érdekében. Oxford (1990) nyelvtanulási stratégiák taxonómiája a következőképpen jelenik meg:

I. táblázat. Oxford (1990) nyelvtanulási stratégiák taxonómiája

DIREKT STRATÉGIÁK	INDIREKT STRATÉGIÁK
I. Memória	I. Metakognitív stratégiák
A. Mentális kapcsolatok létrehozása	A. A tanulás központosítása
B. Képek és hangok alkalmazása	B. A tanulás megszervezése és tervezése
C. Alapos áttekintés	C. A tanulás értékelése
D. Művelet alkalmazása	
II. Kognitív	II. Affektív stratégiák
A. Gyakorlás	A. A szorongás csökkentése
B. Üzenetstratégiák fogadása és küldése	B. Saját magunk ösztönzése
C. Elemzés és érvelés	C. Érzelmi hőmérséklet megtartása
D. A bemeneti és kimeneti struktúra létrehozása	
III. Kompenzációs stratégiák	III. Szociális stratégiák
A. Következtetés ésszerűen	A. Kérdések
B. A beszéd és az írás korlátainak leküzdése	B. Együttműködés másokkal
	C. Együttérzés másokkal

Látható, hogy a közelmúltban végzett munka nagy részét a nyelvtanulási stratégiák széles körű koncepciója támasztja alá, amely túlmutat a kognitív folyamatokon és magában foglalja a társadalmi és kommunikációs stratégiákat is.

O'Malley (1985) osztályozása

O'Malley és társai (1985) a nyelvi tanulási stratégiákat három fő alkategóriára osztja:

- Metakognitív stratégiák

- Kognitív stratégiák
- Társadalmi stratégiák

Metakognitív stratégiák. Megállapítható, hogy a metakognitív kifejezés kifejezi a végrehajtó funkciót, a tanulás tervezését igénylő stratégiákat, a tanulási folyamatról való gondolkodást, a teljesítés vagy a megértés nyomon követését, valamint a tanulás értékelését egy tevékenység befejezése után. A főbb metakognitív stratégiák között előzetes szervező, irányított figyelem, szelektív figyelem, önigazgatás, funkcionális tervezés, önellenőrzés, késleltetett teljesítés, önértékelés is lehetséges.

Kognitív stratégiák. A kognitív stratégiák a specifikus tanulási feladatokra korlátozódnak inkább és a tananyagok közvetlenebb manipulációját foglalják magukban. A legfontosabb kognitív stratégiák közé tartozik az ismétlés, a fordítás, a csoportosítás, a jegyzetelés, a dedukció, a rekombináció, a képek, a hallásképviselet, a kulcsszó, a kontextusba helyezés, a kidolgozás, az átadás, a következtetések.

Szocioaffektív stratégiák. A szocioaffektív stratégiák alatt a társsakkal való tevékenységeket és együttműködést értjük. Az együttműködés és a tisztázásra szánt kérdés a szocioaffektív stratégiák fő eleme (Brown 1987, 93–94).

Stern (1992) osztályozása

Stern szerint öt fő nyelvi tanulási stratégia létezik. Ezek a következők:

- Irányítási és tervezési stratégiák
- Kognitív stratégiák
- Kommunikatív – tapasztalati stratégiák
- Interperszonális stratégiák
- Affektív stratégiák

Irányítási és tervezési stratégiák. Ezek a stratégiák a tanuló saját tanulásának irányításához kapcsolódnak. A tanuló saját tanulási programjának fejlesztéséért felelős, ha olyan tanár segíti, akinek szerepe a tanácsadás. Ebben az esetben a tanulónak a következőket kell tennie: eldönteni, hogy milyen elkötelezettségre van szüksége a nyelvtanuláshoz; észszerű célokat kitűzni; megfelelő módszertanról, megfelelő források kiválasztásáról és az előrehaladás ellenőrzéséről dönteni; a korábban meghatározott célok és elvárások fényében értékelni teljesítményét (Stern 1992, 263).

Kognitív stratégiák. Ezek tanulási vagy problémamegoldó lépések vagy műveletek, amelyek a tanulási anyagok közvetlen elemzését, átalakítását vagy szintézisét igénylik. Néhány a kognitív stratégiák közül: tisztá-

zás/ellenőrzés, találgatás/induktív következtetés, deduktív érvelés, gyakorlat, memorizálás, monitoring/folyamatos ellenőrzés, megfigyelés.

Kommunikatív – tapasztalati stratégiák. A kommunikációs stratégiák, mint például a körülírás, a gesztus, a parafrázis vagy az ismétlés és a magyarázat kérése a tanulók által alkalmazott beszélgetésmódok. Ezeknek a technikáknak az a célja, hogy elkerüljük a kommunikáció áramlásának megszakítását (Stern 1992, 265).

Interperszonális stratégiák. A tanulóknak figyelemmel kell kísérniük a saját fejlődésüket, és értékelniük kell a saját teljesítményüket. Kapcsolatba kell lépniük az anyanyelvi beszélőkkel és együttműködni velük. Meg kell ismerniük a célkultúrát (Stern 1992, 265–266).

Affektív stratégiák. Nyilvánvaló, hogy a jó nyelvtanulók eltérő érzelmi stratégiákat alkalmaznak. A nyelvtanulás bizonyos esetekben frusztráló lehet. Egyes esetekben a furcsaság érzését az idegen nyelv váltja ki. Más esetben a nyelvtanulóknak negatív érzések is kialakulhatnak az anyanyelvük irányában. A jó nyelvtanulók többé-kevésbé tudatában vannak ezeknek az érzelmi problémáknak. Az eredményesebb tanulók megpróbálnak pozitív kapcsolatokat létrehozni az idegen nyelvvel és beszélőivel, valamint az érintett tanulási tevékenységekkel. A tudatosítás segíthet a tanulóknak, hogy szembesüljenek az érzelmi nehézségekkel és leküzdjék azokat, felhívják a figyelmet a lehetséges frusztrációkra vagy rámutassanak azokra (Stern 1992, 266).

A nyelvtanulási stratégiák fontossága a nyelvtanulásban és a tanításban

A nyelvtanulási stratégiák jól mutatják, hogy a tanulók hogyan viszonyulnak a nyelvtanulás folyamán felmerülő feladatokhoz vagy problémákhoz. Más szóval, a nyelvtanulási stratégiák, bár egyes esetekben nem észlelhetőek vagy öntudatlanul használják őket a tanulók, értékes képet mutatnak a tanároknak arról, hogy a diákok hogyan értékelik a helyzetet, tervezik meg vagy választják ki a megfelelő készségeket azért, hogy megértsék, megtanulják vagy emlékezzenek mindarra, amit az osztályteremben tanultak.

Fedderholdt (1997) szerint az a nyelvtanuló, aki képes a nyelvtanulási stratégiák széles körének megfelelő használatára, javíthatja nyelvtudását. A metakognitív stratégiák javítják a tanulási idő megszervezését, az önellenőrzést és az önértékelést. A kognitív stratégiák közé tartoznak a korábbi ismeretek alkalmazása, amelyek segítségül lehetnek az új problémák megoldásában. A szocioaffektív stratégiák magukba foglalják az anyanyelvi beszélőtől való segítségkérést, például ők javíthatják társaik kiejtését,

vagy egy osztálytársat megkérhetnek, hogy együtt oldják meg a nyelvtanulás során felmerülő problémát.

Lessard–Clouston (1997) szerint a nyelvtanulási stratégiák hozzájárulnak a diákok kommunikatív kompetenciájának kialakításához. Általában véve a nyelvtanulási stratégiákat arra használják, hogy minden olyan stratégiára utaljanak, melyet az idegennyelv-tanulók a célnyelv tanulásában használnak, mivel a kommunikációs stratégiák részét képezik a nyelvtanulási stratégiáknak.

A jó nyelvtanulási stratégiákkal kapcsolatos kutatások számos pozitív stratégiát tártak fel azért, hogy ezeket a stratégiákat a kevésbé sikeres nyelvtanulók is használhassák, akik megpróbálnak eredményesebbé válni a nyelvtanulásban. Mindazonáltal mindig fennáll annak a lehetősége, hogy a kevésbé sikeres nyelvtanulók ugyanazt a jó nyelvtanulási stratégiát használva más okok miatt mégis eredménytelenek lesznek. Ezen a ponton erősen hangsúlyozni kell, hogy ugyanazon jó nyelvtanulási stratégia alkalmazása nem garantálja, hogy az eredménytelen tanulók is sikeresek lesznek a nyelvtanulásban, mivel más tényezők is szerepet játszhatnak a sikerben.

A tanár szerepe a stratégiaképzésben

A nyelvtanárnak, aki a diákjainak a nyelvtanulási stratégiák használatát kívánja megismertetni, először meg kell ismernie saját tanulóinak az érdekeit, motivációit és tanulási stílusát. A tanár ezáltal megtudhatja, hogy a diákok milyen nyelvtanulási stratégiákat használnak, figyelembe véve az osztályban való viselkedésüket is.

A tanár, a diákok viselkedésének figyelembevételén túl, rövid kérdőívet is készíthet, melyet a tanulók a tanfolyam megkezdése előtt kitölthetnek. Ezáltal megtudhatja a nyelvtanulás célját, a tanulók kedvenc/legkevésbé kedvenc osztálytevékenységeit. A tanár így megfelelő ismereteket szerezhet a tanulókról, azok céljairól, motivációjáról, nyelvtanulási stratégiájáról (Lessard–Clouston 1997, 5).

A nyelvtanárnak biztosítania kell a tanulási stratégiák széles skáláját, hogy azok megfeleljenek a tanulási stílusoknak, a tanulók motivációinak és stratégia preferenciáinak stb.

Mindezek mellett a nyelvtanárnak ismernie kell a tankönyvet, amelyből tanít, tudnia kell, hogy tartalmaz-e nyelvtanítási stratégiákat, s azok képzésének lehetőségét.

A nyelvtanárnak meg kell vizsgálnia saját tanítási módszerét és általános osztálytermi stílusát is. Az óravázlat terveit elemezve meg tudja állapítani, hogy van-e lehetőségük a tanulóknak arra, hogy különböző tanulási

stílusokat és stratégiákat használjanak, s azt is, hogy a stratégia képzése implicit, explicit vagy mindkettő.

Következtetés

A nyelvtanulási stratégiák, amelyek konkrét cselekvések, viselkedések, taktikák vagy technikák, megkönnyítik a nyelvtanuló által a célnyelv tanulását. Kétséget kizárva mindegyik nyelvtanuló használ nyelvtanulási stratégiákat a tanulási folyamat során.

Mivel az olyan tényezők, mint az életkor, a nem, a személyiség, a motiváció, az énkép, az életélmény, a tanulási stílus, az izgalom, a szorongás stb., befolyásolják annak a módját, ahogyan a nyelvtanulók megtanulják a célnyelvet, nem feltétlen indokolt támogatni azt az elképzelést, hogy minden nyelvtanuló ugyanazt a jó nyelvtanulási stratégiát alkalmazza, vagy tanítani kell ugyanazon stratégiák használatára és fejlesztésére, hogy sikeres tanulók lehessenek.

Ahogy Lessard–Clouston (1997) említi, a nyelvtanulási stratégiákra és a stratégia képzésére vonatkozó tanulmányoknak túl kell lépniük a nyelvtanulási stratégiákat leíró taxonómiákon, és igyekezniük kell válaszokat keresni számos kérdésre, mint például:

1. Milyen típusú nyelvtanulási stratégiák bizonyulnak a legjobbnak a tanulók számára és milyen összefüggésben?
2. Mi a szerepe a nyelvtudásnak a nyelvtanulási stratégiák használatában és képzésében?
3. Mennyi ideig tart bizonyos nyelvtanulóknak elsajátítani a nyelvtanulási stratégiák használatát?
4. Hogyan lehet legjobban értékelni és mérni a nyelvtanulási stratégiák használatának vagy képzésének sikerét?
5. Bizonyos nyelvtanulási stratégiák könnyebben megtanulhatók osztálytermi vagy nem osztálytermi kontextusokban?

Várható, hogy a fent említett és sok más kérdésre válasz adó különböző körülmények között végzett kutatások megteremtik az utat az elmélethez, amely szükséges ahhoz, hogy több nyelvtanulási stratégia a jelenlegi L2 / FL tanítási gyakorlat szempontjából releváns legyen.

Hivatkozott irodalom

- Brown, D. (1987): *Principles of Language Learning and Teaching*. New Jersey, Prentice Hall.
- Lessard–Clouston, M. (1997): "Language Learning Strategies: An Overview for L2 Teachers" on The Internet TESL Journal

- Faerch, C.–Kasper, G. (1983): *Strategies in Interlanguage Communication*. London, Longman.
- Fedderholdt, K. (1997): "Using Diaries to Develop Language Learning Strategies" on Internet
- Hall, S. (1997): "Language Learning Strategies: from the ideals to classroom tasks". Language and Communication Division, Temasek Polytechnic on Internet
- O'Malley, J. M.–Chamot, A U.–Stewner-Manzanares, Gloria–Russo, R. P.–Kupper, L. (1985): "Learning Strategy Applications with Students of English as a Second Language" in *TESOL Quarterly*, 19. pp. 557–584.
- Oxford, R. (1990): *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York, Newbury House Publishers.
- Richards, J. – Platt, J. (1992): *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Essex, Longman.
- Stern, H.H. (1992): *Issues and Options in Language Teaching*. Oxford, OUP.
- Wenden, A.–Rubin, J. (1987): *Learner Strategies in Language Learning*. New Jersey, Prentice Hall.
- Williams, M.–Burden, R. L. (1997): *Psychology for Language Teachers: A Social Constructivist Approach*. Cambridge, CUP.

Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти. Збірник наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», Берегове, 28–29 березня 2019 року / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк, Єва Гуттерер та Каталін Поллої – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. – 540 с.

ISBN 978-617-7692-33-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ.

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Наукове видання

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ
ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

2019 р.

Редактори:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Сва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура:

Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець

Верстка:

Вікторія Товтін, Олександр Добош

Обкладинка:

Олександр Добош

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

Відповідальні за випуск:

Ільдико Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36, e-mail: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 11.03.2019

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 43,5. Формат 70x100/16.

Замовл. №637. Тираж 300.